

Пилипюк Лариса

кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри іноземної та української філології
Луцького національного технічного університету,
м. Луцьк, Україна
ORCID: 0000-0003-4270-3436,
e-mail: lara.doc.18@gmail.com

СТУДЕНТОЦЕНТРОВАНЕ НАВЧАННЯ НА ЗАНЯТТЯХ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ

Анотація. Стаття присвячена проблемі розвитку професійної компетентності майбутнього фахівця у процесі вивчення іноземної мови за професійним спрямуванням. З'ясовано, що сучасні технології вивчення іноземної мови (методи дистанційного навчання, курси іноземних мов, електронні ресурси) сприяють підвищенню ефективності оволодіння навичками іншомовного спілкування. Увага акцентована на студентоцентрованому навчанні, яке сприяє модернізації викладання іноземної мови, підвищує мотивацію до навчання, активізує пізнавальну діяльність, спонукає здобувачів до саморозвитку і самовдосконалення. З'ясовано, що вивчення дисципліни «Іноземна мова за професійним спрямуванням» набуває особливої мотивації за умов урахування професійних інтересів здобувачів освіти, їх фахової спеціалізації. Іноземна мова дає можливість сформувати цілісну картину світосприйняття через зв'язок навчальних дисциплін на засадах міжпредметної координації.

Ключові слова: студентоцентроване навчання, самостійна навчальна діяльність, іноземна мова за професійним спрямуванням, сучасні технології навчання.

Постановка проблеми. Сучасний освітній процес спрямований на використання новітніх підходів до його організації, застосування ефективних способів взаємодії в системі «викладач-здобувач», об'єктивізацію критеріїв оцінювання рівня сформованих компетентностей випускника ОП та обсягу здобутих практичних знань. Відповідальність і активність здобувачів освіти, незалежність у формуванні структури та обсягу навчальної інформації, вибору форм оволодіння знань та видів академічного контролю стають провідними при студентоцентрованому підході. Студентоцентроване навчання потребує постійного розвитку. Це реалізується у процесі використання сучасних технологій навчання (проблемне навчання, проєктне навчання, технології розвитку критичного мислення) (Болюбаш, 1997).

Серед проблем вивчення іноземної мови актуальним є розвиток професійної компетентності майбутнього фахівця. Сучасні технології вивчення іноземної мови (методи дистанційного навчання, курси іноземних

мов, електронні ресурси) сприяють підвищенню ефективності оволодіння навичками іншомовного спілкування.

Аналіз останніх досліджень з проблеми. Основним компонентом студентоцентрованого навчання є суб'єкт–суб'єктні стосунки. Здобувач є активним учасником освітнього процесу, при цьому розширюються його права, обов'язки і рівень відповідальності.

Проблема оволодіння іноземною мовою за професійним спрямуванням досліджується багатьма вченими, серед яких: Є. О. Климова, В. К. Буряк, Л. А. Гапоненко, Р. М. Мойсеєнко, Н. І. Борисова, С. Н. Горохова. Наприклад, дослідник проблеми В. Володько зазначає, що ефективність навчання залежить використання індивідуального підходу, під час якого «враховуються і використовуються індивідуальні можливості кожного, визначаються перспективи подальшого розумового розвитку та гармонійного вдосконалення особистісної структури, відбувається пошук засобів, що компенсують наявність недоліків і сприяють формуванню індивідуальної особистості» (Володько, 1996).

Мета статті – проаналізувати та обґрунтувати функції впливу на формування професійної компетентності майбутнього фахівця, охарактеризувати нові інтерактивні технології навчання іноземної мови та методи взаємодії між суб'єктом освітнього процесу і навчальним середовищем; висвітлити значення студентоцентризму в сучасному вивченні професійної іноземної мови.

Виклад основного матеріалу дослідження. Відповідно до європейських стандартів студентоцентроване навчання передбачає розширення навчальних прав і можливостей здобувачів освіти та їх підвищену особисту відповідальність за результати навчання. Така модель вимагає від науково-педагогічних працівників змін в підходах до викладання і навчання, створення навчальних програм та методичного забезпечення. Результатом такої діяльності мають бути сформовані достатні практичні навички та компетенції, необхідні для працевлаштування молодих фахівців як в Україні, так і за кордоном. Отже, освітній процес орієнтований на здобувача і визначається тим, чого вони хочуть досягти. У такому контексті важливого значення набуває дисципліна *«Іноземна мова за професійним спрямуванням»*.

Кредитно-модульна система, нові інтерактивні технології навчання іноземної мови активно впроваджуються на рівні закладів вищої освіти: презентації, проєктна методика, кейс-метод, симуляції, моделювання будь-яких ситуацій, наближених до реального спілкування.

Відповідно до європейських стандартів значна частина навчального навантаження відводиться на самостійну роботу здобувача освіти, яка пов'язана з пошуком, систематизацією знань з навчальних дисциплін. Така умова сприяла зміні ролі викладача в освітньому процесі; від транслятора знань – до консультанта навчального процесу. Великого значення набула самостійна робота (self-directed learning) під керівництвом викладача; самостійне оволодіння (autonomous learning) іноземною мовою наодинці чи у групі шляхом широкого використання різноманітних підручників і посібників, але під керівництвом викладача; самостійне оволодіння іноземною мовою

шляхом опрацювання навчального посібника за допомогою викладача; індивідуальна робота (one-to-one teaching) з одним чи кількома викладачами; самостійне оволодіння іноземною мовою у спеціалізованих центрах (self-accesscentres).

Іноземна мова для здобувачів освіти різних спеціальностей - це спосіб організації бізнесу у конкретній сфері діяльності і мова міжнародного спілкування. Завдання викладача – навчити студентів граматично та стилістично правильно оформлювати висловлювання, постійно стимулювати й мотивувати здобувачів освіти до оволодіння іноземною мовою, викликати інтерес до оволодіння мовою, враховуючи професійне спрямування. Тому важливим є формування іншомовної компетентності в оволодіння іноземною мовою.

Професійно-орієнтоване читання є важливим складником іншомовної компетентності фахівців у будь-якій галузі. Читання текстів фахового спрямування розширює можливості ефективного цільового опанування і сприяє збагаченню загального і професійно-орієнтованого термінологічного вокабуляру.

Відібрані тексти мають бути цікавими з професійної точки зору та пов'язані з фаховим навчальним матеріалом. За допомогою вдало підібраних текстів, викладач активізує пізнавальну діяльність здобувачів освіти, мінімізує страх допустити помилку, вчить висловлювати власну думку. Якщо інтереси викладача збігаються з професійними вимогами здобувачів освіти, то можна очікувати позитивних результатів в оволодінні професійною англійською мовою. При цьому викладач повинен враховувати обмежені часові межі навчання, невелика кількість годин на вивчення дисципліни, різний рівень підготовленості здобувачів, іноді низькою мотивацію здобувачів до оволодіння професійною англійською мовою.

Процес формування мовної компетентності здобувачів охоплює навчання іншомовної лексики, як загальнонавчальної, так і професійної, оволодіння активним та пасивним граматичним мінімумом. Ключовим компонентом навчання є система вправ від простих до більш складних для закріплення матеріалу. Вправи повинні містити: завдання-інструкцію, у якій зазначено, що повинні виконати здобувачі; зразок виконання; матеріал вправи; ключ для самоконтролю. Формування мовленнєвої компетентності – це поетапне формування: вміння говорити, підтримувати бесіду на професійні теми, обговорювати фахові проблеми, сприймати мову на слух та адекватно реагувати на почуте, писати ділові листи, відповіді на рекламції, заповнювати анкети, тобто вести ділове листування англійською мовою з дотриманням орфографічних норм.

Індивідуальні завдання професійного спрямування пропонуються здобувачам освіти із недостатнім рівнем знань для того, щоб надати їм можливість зрозуміти інформаційне навантаження тексту, виконати різноманітні вправи для закріплення граматичного та лексичного матеріалу. Теми індивідуальних завдань обговорюються із здобувачами заздалегідь, на початку семестру. Після чого вони здійснюють комплексний огляд базових матеріалів; аналізують власний досвід з проблеми (за наявності); самостійно

шукають додаткову інформацію з теми; складають план презентацій; структурують матеріал з теми відповідно до плану; розробляють презентацію на електронних носіях; готують виступ; складають словник незнайомих слів для слухачів презентації; виступають з презентацією в аудиторії. Здобувач має право за потреби звернутися до викладача за консультацією.

Метод проєкту навчає здобувачів освіти працювати в команді, групі, підпорядковувати власні інтереси інтересам команди. Така робота стимулює до пошуку нестандартних шляхів вирішення поставлених завдань. Від особистого внеску в проєкт залежить успіх усієї команди. Суть методу проєкту – викликати інтерес до проблеми, оволодіти необхідними знаннями й навичками, зорієнтуватися в інформаційному просторі, навчитися критично мислити та застосувати отримані результати на практиці. Проєктна робота – це такий вид самостійної діяльності здобувача, коли відбувається максимальна активізація умінь і навичок, отриманих ним на заняттях, а кінцевий результат є синтезом пошукової, аналітичної або узагальнюючої діяльності, а також власної творчості (Болюбаш, 1997).

Вивчення курсу «Іноземна мова за професійним спрямуванням» набуває особливої мотивації за умов урахування професійних інтересів здобувачів освіти, їх фахової спеціалізації. Іноземна мова дає можливість сформувати цілісну картину світосприйняття через зв'язок навчальних дисциплін на засадах міжпредметної координації.

Під «*міжпредметною координацією*» розуміємо постійний динамічний багатосторонній зв'язок у навчанні іноземної мови за професійним спрямуванням і фахових дисциплін, що виступають замовниками спеціальної лексики, необхідної для іншомовного професійного спілкування. Міжпредметна координація сприяє взаємодії викладачів іноземної мови з викладачами фахових дисциплін для того, щоб уникнути дублювання навчального матеріалу. Іноземна мова за професійним спрямуванням або «*підмова спеціальності*» – це специфічна мова окремої спеціальності, яка використовується в текстах однієї тематики, наприклад підмова економіки, легкої промисловості, інженерії, транспорту тощо. Сам термін «підмова» ввійшов у вітчизняне мовознавство одночасно з виділенням «мови для спеціальних цілей» (LSP – Language for Specific Purposes).

На відміну від загальної лексики спеціальна лексика не має широкого загального вжитку і часто зрозуміла лише фахівцям певної галузі. Як наслідок, фахова підготовка здобувача вимагає не тільки спеціального практичного й теоретичного навчання, але й обов'язкового оволодіння відповідною підмовою, в основі якої - спеціальна лексика, що складається зі специфічної системи термінів та часто має граматичні відхилення.

Професійно-орієнтоване навчання іноземних мов розвиває інтерес до іноземної мови професійного спрямування, дає можливість сприймати навчальний матеріал системно, обирати способи й темп навчання, засвоювати інформацію усвідомлено й сплановано.

Практика викладання дисципліни «Іноземна мова за професійним спрямуванням» підтвердила доцільність закріплення викладачів за кожним факультетом і спеціальністю, оскільки викладачі мають змогу «зануритись» у

фахову дисципліну, налагодити зв'язок із колегами-викладачами профільних предметів, співпрацювати з відповідними кафедрами. Результатом такої співпраці є скориговані навчальні плани, проведення занять із профільної дисципліни англійською мовою, інтегровані заняття, які проводяться двома викладачами – англійської мови та фахової дисципліни.

Висновки і перспективи подальших розвідок. Студентоцентроване навчання – складний і суперечливий процес, який позитивно впливає на освітній процес, підвищує мотивацію до навчання, активізує пізнавальну діяльність здобувачів освіти, спонукає до саморозвитку і самовдосконалення, забезпечує формування компетентних, творчих, ініціативних особистостей, рівень володіння іноземною мовою яких відповідає запитам і вимогам сьогодення.

Перспективу подальших наукових розвідок вбачаємо у вирішенні ефективних форм і методів у процесі навчання іноземної мови за професійним спрямуванням.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

Болюбаш, Я. (1997). *Організація навчального процесу у вищих закладах освіти*: навч. посібник. Київ: ВВП «Компас». С.15–17; 48–50.

Бойко, М. (2019). Студентоцентроване навчання в процесі управління якістю професійної підготовки майбутнього вчителя. *Science Rise: Pedagogical Education*, № 4 (31), сс. 41–45.

Володько, В. (1996). Індивідуалізація процесу навчання як принцип неперервної педагогічної освіти. В: Міжнародний науково-практичний конференції *Система неперервної освіти: здобутки, пошуки, проблеми*. Чернівці: Митець. С. 85–87.

Мелікова, С. (2011). Індивідуалізація професійно-орієнтованого навчання іноземних мов студентів немовних спеціальностей в умовах кредитно-модульної системи у вищих педагогічних закладах. *Молодь і ринок*, № 4. С.108–112.

Ніколаєва, С. (2010). Цілі навчання іноземних мов в аспекті компетентнісного підходу : методичний матеріал. *Іноземні мови*, № 2, сс. 11–17.

Рашкевич, Ю. (2014). *Болонський процес та нова парадигма вищої освіти : монографія*. Львів : Львівська політехніка, 168 с.

Ніколаєва, С., Гринюк, Г. та Олійник, Т. (1997). *Сучасні технології навчання іноземного спілкування* : навч. посібник. Київ: Ленвіт, 96 с.

Attard, A., Dilorio, E., Geven, K., Santa, R. (2010). *Student-Centred Learning. Toolkit for students, staff and higher education institutions ESU*. The European Students' Union. Brussels. URL: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED539501>. (дата звернення 27.01.2023).

REFERENCES

Boliubash, Ya. (1997). *Orhanizatsiia navchalnoho protsesu u vyshchykh zakladah osvity: navch. posibnyk* [Organization of the Educational Process in

Higher Education Institutions: textbook]. Kyiv: VVP “Kompas”. S.15–17, 48–50. [in Ukrainian]

Boiko, M. (2019). Studentotsentrované navchannia v protsesi upravlinnia yakistiu profesiinoi pidhotovky maibutnoho vchytielia [Student-centered Learning in the Process of Quality Management of Professional Training of the Future Teacher]. Science Rise: Pedagogical Education, No 4 (31). S. 41–45. [in Ukrainian]

Volodko, V. (1996). Indyvidualizatsiia protsesu navchannia yak pryntsyp neperervnoi pedahohichnoi osvity [Individualization of the Learning Process as a Principle of Continuous Pedagogical Education.]. V: Mizhnarodnii naukovo-praktychnii konferentsii Systema neperervnoi osvity: zdobutky, poshuky, problemy. Chernivtsi: Mytets. S. 85–87. [in Ukrainian]

Melikova, S. (2011). Indyvidualizatsiia profesiino-oriientovanoho navchannia inozemnykh mov studentiv nemovnykh spetsialnostei v umovakh kredytno-modulnoi systemy u vyshchych pedahohichnykh zakladakh [Individualization of Professionally-oriented Foreign Language Training for Students of Non-linguistic Majors in the Conditions of the Credit-module System in Higher Teacher Institutions]. Molod i rynek, No 4. S.108–112. [in Ukrainian]

Nikolaieva, S. (2010). Tsili navchannia inozemnykh mov v aspekti kompetentnisnoho pidkhodu : metodychnyi material [Objectives of Learning Foreign Languages in the Aspect of Competence Approach: Methodical Material]. Inozemni movy, No 2. S. 11–17. [in Ukrainian]

Rashkevych, Yu. (2014). Bolonskyi protses ta nova paradyhma vyshchoi osvity : monohrafiia [The Bologna Process and the New Paradigm of Higher Education: Monograph]. Lviv : Lvivska politekhnika, 168 s. [in Ukrainian]

Nikolaieva, S., Hryniuk, H. ta Oliinyk, T. (1997). Suchasni tekhnolohii navchannia inozemnogo spilkuvannia: navch. Posibnyk [Modern Technologies of Teaching Foreign Communication: textbook]. Kyiv: Lenvit, 96 s. [in Ukrainian]

Attard, A., DiIorio, E., Geven, K., Santa, R. (2010). *Student-Centred Learning. Toolkit for students, staff and higher education institutions ESU*. The European Students' Union. Brussels. URL: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED539501>. (data zvernennia 27.01.2023). [in Ukrainian]

STUDENT-CENTERED LEARNING AT FOREIGN LANGUAGE FOR SPECIFIC PURPOSES

Larysa Pylypiuk

Candidate of Philological Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Foreign and Ukrainian Philology,
Luts'k National Technical University,
Luts'k, Ukraine
ORCID: 0000-0003-4270-3436,
e-mail: lara.doc.18@gmail.com

Abstract. The article is devoted to the problem of developing the professional competence of a future specialist in the process of learning a foreign language for specific purposes. It was found that modern foreign language learning technologies

(distance learning methods, foreign language courses, electronic resources) contribute to increasing the effectiveness of mastering foreign language communication skills. An analysis of the teacher's task in the context of stimulating and motivating students to master a foreign language, taking into account their professional knowledge in the process of teaching English for specific purposes was carried out.

Special attention is focused on student-centered learning. An analysis of the joint activity of the teacher and the student was carried out, which involves the organization of the final work, presented in the form of presentations, project work, publications of abstracts of reports, etc.

It has been established that student-centered learning contributes to the modernization of foreign language teaching, increases motivation to study, activates cognitive activity, motivate students to self-development and self-improvement.

Keywords: student-centered learning, independent learning activity, foreign language for for specific purposes, modern learning technologies.

Стаття надійшла до редакції 04.05.2023 р.